

mentum addi voto, non ut addatur major obligatio, sed ut multiplicantur vincula. Unde sentit (et merito) in voto jurato esse duas obligationes specie diversas, ut supra declaravi; et praeceps comparando illas inter se, ut circa eamdem voti materiam conjunguntur, semper obligationem voti esse majorem, quod consequenter loquendo ita necessario dicendum est. Unde quoad hoc partim convenit votum juratum cum promissione ad hominem jurata, partim differt; convenient quidem, quia in utroque est duplex obligatio diversæ rationis: unde utrumque excedit (saltem extensive) obligationem puri voti, vel puræ promissionis, vel etiam puri juramenti, ut per se constat. Differunt autem, quia promissio humana jurata, etiamsi duplex habeat vinculum, non adæquatur intensive uni obligationi puri voti ex genere suo, quia duo inferiora diversarum rationum non faciunt unum intensive majus; votum autem juratum ex parte voti habet intensivam æqualitatem, et ideo simpliciter dici potest magis obligare. An vero secundum moralem estimationem duplex obligatio humanæ promissionis juratae censeri possit æqualis obligationi voti, controverti potest? Consequenter autem dicendum videtur ex genere non æquari, tamen in individuo posse interdum præferri, et utrumque satis constat ex dictis.

13. Ad argumenta vero aliorum Doctorum, qui indistincte præferunt obligationem voti obligationi juramenti, etiam assertorii (ut significant), non oportet respondere, quia quoad eam partem sufficienter satisfactum illis est probando nostram primam assertionem, et in argumentis factis pro opinione contraria, præsertim in primo.

CAPUT IV.

UTRUM EX JURAMENTO PROMISSORIO ACQUIRATUR
OBLIGATIO ALTERI CUI FIT PROMISSIO, VEL SOLI DEO.

1. *Obligationem juramenti promissorii præcipue esse respectu Dei.* — Diximus ex juramento promissorio oriri obligationem; obligatio autem ex se dicit ordinem ad alterum, et ideo explicandum est ad quem dicat respectum hæc obligatio; nam ex hoc principio pendere possunt multa, quæ de modo impleendi vel exigendi hanc obligationem, vel de ilius duratione, et aliis proprietatibus ejus in sequentibus investigabimus. Est autem mani-

festum ex dictis obligationem juramenti promissorii directe et principaliter esse respectu Dei. Probatur primo, quia formaliter ac per se est obligatio religionis: religio autem per se primo reddit debitum Deo; ergo obligatio juramenti per se primo est ad Deum. Secundo probatur ex illo Matth. 5: *Reddes autem Domino juramenta tua*, juxta probabilem sensum supra tractatum, quod Deo redduntur juramenta, quia in eorum observatione divino honori consultur. Cui consonat illud Exod. 20: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*, et tota ratio redditur ex reverentia debita nomini Dei. Unde Lev. 19 additur: *Nec pollues nomen Dei tui*. Tertio ita etiam loquuntur canonica jura, c. *Debitores*, de Jurejur., ibi: *Cogendi sunt Domino reddere juramentum*. Ex quibus verbis Panormitanus ibi colligit, quod juramentum principaliter dirigitur in Deum, et ei acquiritur principalis obligatio, licet effectus concernat utilitatem privatam. Quarto, est optima ratio, quia hæc obligatio ad Deum est inseparabilis a juramento, et omnis alia est separabilis ab illo, ut statim declarabitur; ergo signum est hanc esse quasi primariam, et maxime intrinsece ac per se convenientem juramento. Contra hanc assertionem videntur sentire Cajetan., d. art. 7, circa ad 3, et Sot., ibid., quæst. 1, ad 3, sed immerito, et contra D. Thomam, ut statim ostendam.

2. Secundo, est mihi certum, quando juramentum non conjungitur cum promissione humana, non inducere obligationem ad alterum, nisi ad Deum; loquor autem de humana promissione, quia si conjugatur cum divina, licet habeat aliam obligationem conjunctam, illa non est nisi ad Deum, quia est voti obligatio. Et de illa verum etiam est non induci a juramento, ut juramentum est, sed a voto, cui adhæret, cuius obligationem nec intensive auget, ut diximus cum D. Thoma, sed extensive addendo aliam obligationem. Potest autem (ut etiam dixi) juramentum non habere conjunctum votum, nec etiam promissionem humanam, etiamsi effectus ejus humanam concernat utilitatem, quod contingit quando illa utilitas, seu opus illam inducens non promittitur, sed asseritur, et veritas assertionis juratur. Tunc ergo dicimus juramentum non inducere obligationem respectu hominis, cuius interest observatio juramenti, sed tantum respectu Dei. Probatur, quia obligatio ad hominem, vel est justitiae, aut fidelitatis (aliæ enim obligationes charitatis, gratitudinis, aut similes non possunt ad præsentem materiam ada-

CAP. IV. AN EX JURAMENTO PROMISSORIO FIAT OBLIGATIO ALTERI, ETC.

ptari, ut per se constat); sed neutra illarum cari. Sed hoc imprimis reddit impropriam, ne dicam falsam, propositionem D. Thomæ. Deinde ipse D. Thomas ita declarat duas illas obligationes, ut dicat, interdum unam tolli, manente alia; quomodo ergo potuit intelligere non esse distinctas? Præterea una est obligatio pertinens ad justitiam humanam, alia ad religionem; sunt ergo duas specie distinctæ. Unde qui frangit fidem homini datam et juramat, duo peccata, seu duas malitias specie distinctas committit; ergo duas frangit obligations. Denique hæc est communis sententia, et necessaria ad progressum hujus materiae, ut videbimus.

3. Sed objiciunt: per hoc juramentum promissorium non fit promissio Deo; ergo nulla est specialis obligatio ad Deum. Respondetur, negando consequentiam, quia non tantum uno modo obligamus Deo. Imo in voto jurato (ut patet ex capite præcedenti) est duplex obligatio ad eumdem Deum: una fidelitatis, quæ dici potest esse ad Deum, ut creditorem; alia dici potest reverentiae, quæ respicit Deum ut fidejussorem, seu testem, et hæc invenitur in juramento promissorio homini. Sed urgent, quia sequitur non posse hominem relaxare obligationem juramenti, quæ est ad Deum, sed solum suum debitum. Respondetur negando consequentiam, quia juramenti obligatio includit voluntatem ejus, in cuius utilitatem fit promissio, tanquam necessariam conditionem, ut in sequentibus videbimus.

6. Dico quarto: quamvis juramentum promissorium augeat extensive obligationem simplicis promissionis, addendo illi novam obligationem, et dici possit augere intensive, quatenus obligatio, quam juramentum addit, est altior quam esset ex vi promissionis humanæ, nihilominus obligatio, quæ respectu hominis ex tali actione nascitur, ejusdem speciei est cum obligatione, quæ ex tali promissione nascetur non affecta juramento, quamvis in individuo censenda sit gravior in sua specie propter talem circumstantiam. Probo singula, et prima quidem pars de augmento extensivo nota est ex his, quæ diximus de voto jurato; nam si in illo est duplex obligatio, licet utraque respiciat Deum, multo magis erit in promissione jurata facta homini, cum ad diversas personas terminentur obligationes, et sub eisdem diversis rationibus creditoris hominis, vel testificantis Dei. Item promissio illa per se habet suam obligationem, quæ non pertinet ad religionem, et illa non destruitur per superveniens juramentum, quod addit obliga-

4. Et ex his colligitur, recte dixisse D. Thomam, d. art. 7, ad 3, in juramento promissorio duplice esse obligationem, unam homini, alteram Deo. Quem textum satis per se clarum sine causa evertunt Cajetanus et Sot., supra dicentes, in illo actu tantum esse unam obligationem ad hominem, sed illam nisi duobus titulis, illosque duos actus a D. Thoma vo-

tionem religionis; ergo augetur illa obligatio per additionem alterius distinctæ specie, et hoc est augeri extensive.

7. *Probatur ratione generali.* — Addimus vero posse hoc augmentum vocari etiam intensivum, quia comparando obligationem promissionis, cum obligatione quam additum juramentum, hæc major est, in quo differt votum juratum a promissione humana jurata; et ratio est, quia promissio voti continetur sub eadem virtute cum obligatione juramenti, et intra illam respicit Deum magis directe, et altiori modo, quam juramentum promissorium. Promissio autem humana pertinet ad inferiorem virtutem, scilicet, vel ad justitiam, vel ad fidelitatem, et ideo inferioris ordinis est. Quod intelligitur ex genere suo, et ita est res clara. Addimus præterea in ultima parte assertionis, verisimile esse illam obligationem promissionis humanæ, ex concomitantia juramenti, ultra dictum augmentum intensivum, augeri etiam in se accidentaliter, et quasi intensive intra propriam speciem. Sicut dicere possumus furtum factum in ecclesia, non solum esse majus per additionem malitia sacramentii, sed etiam in sua specie esse gravioris malitia, quia talis circumstantia potest ad hoc operari ex generali ratione prævæ circumstantiæ, vel quia auget contemptum et voluntatem; ita ergo obligatio, ut est a promissione, est major, quia vel majori consideratione et voluntate fieri videtur, vel certe quia per solam conjunctionem cum juramento moraliter in se crescit, sicut genus conjunctionum cum differentia specifica excellentiori etiam in propriis perfici solet. Hoc autem augmentum nullum habet moralem effectum (vel in ordine ad solutionem aut restitutionem, vel in ordine ad confessionem), qui ex tali augmentatione nascatur, et ideo non multum refert ad humanum judicium, in divino autem suam pœnam habebit.

8. Hac ergo ratione dicimus in tertia parte assertionis, promissionis humanæ obligationem non ita augeri per superadditum juramentum, ut in se augeatur intensive essentialiter, seu, quod idem est, ut ab una specie ad aliam meliorem transferatur. Probatur primo ratione generali, quia in actibus moralibus circumstantia addens novam speciem bonitatis, vel malitia moralis priori actui, non mutat priorem speciem, sed addit novam, ut votum de eleemosyna facienda addit actui debitum religionis, sed non immutat neque au-

get in alia specie debitum misericordiae, vel

bonitatem ejus; et e converso frangere tale votum, præter malitiam religionis, non habet speciale malitiam contra misericordiam, si omessa eleemosyna non erat alias debita ex præcepto misericordiae; vel si erat malitia contra illud debitum, manebit in eadem specie conjuncta cum altera: idemque invenitur in omnibus similibus. Ita ergo est in præsenti; nam est eadem ratio. Unde hoc etiam fundari potest in secunda assertione positâ. Nam si juramentum non cadit in propriam promissionem, sed in simplicem assertionem, non inducit obligationem promissionis, sed solius juramenti, quia non mutat assertionem in promissionem. Si vero juramentum cadit in simplicem promissionem fidelitatis ex intentione promittentis, non transfert illam in promissionem justitiae, quia non est unde juramentum habeat hanc vim; ergo simili ratione non auget juramentum specificem, vel immutat speciem obligationis ad hominem, quæ inest promissioni, quam confirmat.

9. Ratio vero omnium est, vel quia tunc juramentum comparatur ad promissionem quam confirmat, tanquam forma ad materiam, quæ non corrumpt illam, nec substantialiter transmutat; vel tanquam accidens ad subiectum, quod perficit. Vel quia circumstantia ad deus speciem accidentalem, ideo non mutat speciem substantialem actus, quia non destruit objectum ejus, sed illi addit habitudinem ad novum finem, vel aliquid simile; juramentum autem se habet ad actum, cui adjungitur, et ad intrinsecam obligationem ejus, sicut circumstantia accidentalis novam addens speciem, quæ non destruit objectum proprium actus substrati. Vel denique quia obligatio promissionis pendet ex intentione promittentis determinantis speciem obligationis, quia potest etiam determinare materiam et modum promissionis; obligatio autem juramenti non pendet ex intentione jurantis, nisi quatenus illi est libera intentio jurandi; posita autem intentione jurandi, naturaliter sequitur obligatio, quæ semper est una, et ejusdem rationis. Unde sicut non est in arbitrio jurantis variare illam obligationem, quam juramentum natura sua inducit, ita non potest juramentum mutare, vel variare propriam obligationem promissionis, ultra intentionem jurantis. Et hæc omnia sunt consentanea illi principio, quod juramentum sequitur naturam actus cui adjungitur, de quo infra dicendum est.

10. Neque contra hanc doctrinam in-

venio rationem probabilem dubitandi in his, quæ ad conscientiam, vel ad jus divinum seu naturale pertinere possunt; neque etiam inventio auctorem contrarium sententem in terminis; imo principia, in quibus hæc doctrina fundatur, ab omnibus recipiuntur, ut in sequentibus videbimus. Iterum vero inculcantur in hac ultima parte duæ difficultates supratactæ. Nam ex illa sequitur, non posse juramentum facere ut valida sit promissio, quæ alias sine juramento esset invalida, quia alias adderet obligationem in alia specie; cum tamen non omnes admittant illud consequens. Item sequitur promissionem juratam non magis dare actionem, quam non juratam, quia non magis dat jus justitiae, sed solius religionis; consequens autem non videtur communiter receptum. Sed hæc duæ difficultates pendent maxime ex jure positivo, et ita supponunt aliqua principia in sequentibus tractanda, gravemque continent materiam, et ideo melius et distinctius inferius tractabuntur, quantum ad nos pertinent; nam hæc dubia, præsertim posterius, jurispritorum propria sunt.

CAPUT V.

UTRUM SOLUM JURAMENTUM PROMISSORIUM FACTUM PER VERUM DEUM INDUCAT OBLIGATIONEM?

1. *Conditiones requisitæ ad obligationem juramenti promissori.* — Diximus de substantia et natura obligationis, quæ ex hoc juramento nascitur; nunc explicare necesse est quæ conditiones necessariae sint ut talis obligatione contrahatur. Tria vero in juramento concurrunt, ex quib' possunt hæc conditiones requiri aut postulari, scilicet, is per quem juratur, et is qui jurat, et materia, circa quam jurat, ad quam reduco modos omnes jurandi, qui ex parte illius considerari possunt, ut jurare absolute, vel sub conditione, propter bonum vel malum finem, rem turpem vel honestam, et similia. Posset quartu' addi is, cui juratur, seu in ejus utilitatem juratur: verumtamen hæc circumstantia non semper necessaria est ex vi juramenti, quia potest cadere in absolutam assertionem de actu futuro, ut supra explicatum est; et quando concurrit, quod frequentius accidit, non spectat ad juramentum, nisi ratione materiae, quæ est promissio tali personæ facta, vel assertio in ejus utilitatem aut honorem redundans, et ideo merito potest sub materia hujus juramenti comprehendendi, et ita cum illa explicabitur; præcipue vero illam declarabi-

mus, tractando de modis quibus hæc obligatio auferri potest: ibi enim necessario dicendum est, quomodo et quantum pendeat hæc obligatio ab eo, cui fit promissio. In hoc ergo capite dicam de requisitis ad hunc effectum ex parte ejus per quem juratur; quia et est tota radix hujus obligationis, et breviter expediri potest.

2. *Juramentum promissorium, explicite factum per verum Deum, obligandi vim habere.* — *Advertendum.* — Primo ergo certum est, illud juramentum promissorium maxime habere vim obligandi, quod per verum Deum explicite præstatur. Probatur ex dictis in c. 4 hujus libri, ubi probavimus hoc juramentum inducere obligationem, et omnia, quæ adduximus, sumuntur ex divina auctoritate, et reverentia illi debita; ergo maxime locum habent quando verus Deus explicite nominatur. Solum potest adverti (quia in superiori libro, cap. 7, varias formas posuimus assumendi explicite nomen Dei ad jurandum) in his, quæ claræ sunt et indubitatæ, nullam oriri quæstionem; posse autem moveri de his, quæ ambiguæ sunt, ut, Promitto coram Deo, in præsentia Dei, et similibus; sed in hoc dicendum est, aut dubium moveri in conscientia, vel in exteriori foro. In priori foro standum est intentioni jurantis; nam ab illa pendet obligatio, ut mox dicemus. Aut ergo ille est certus non habuisse intentionem jurandi, et tunc etiam dici potest esse certus non teneri; aut e contrario certus est habuisse illam intentionem jurandi, et consequenter erit certus de obligatione in conscientia, etiamsi ab illo, cui promisit, convinci non possit. Aut est dubius de sua intentione, et succedit quæstio de juramento dubio, quam infra tractabimus. In exteriori autem foro ex communi usu verborum judicium sumitur, considerarique debent circumstantiæ, et cæteris paribus, pro juramento præsumitur, de quo infra nonnihil dicemus.

3. *Juramentum promissorium, implicite factum per verum Deum, obligare.* — Secundo, certum est juramentum factum per verum Deum implicite nominatum in aliqua creatura, inducere obligationem religionis, et ejusdem rationis cum juramento explicito Dei. Assertio est certa, quia illud est verum juramentum per Deum, ejusdem speciei cum juramento explicito; ergo inducit eamdem obligationem, majorem fortasse vel minorem in individuo, ejusdem tamen speciei. Et hoc etiam convincit locus Matth. 5: *Audistis quia dictum est antiquis: Non pejerabis, reddes autem Domino*